

2002

titel: Creatief met Stad
medium: Cobouw
datum: maart-2002
auteur: J. Modder

Creatief met Stad

VROM heeft een denktank en die gaat onder de naam Forum. Je hoort er eigenlijk nooit iets van. Maar onlangs publiceerde dit genootschap een boekje onder de titel "Creatieve Steden!" Hoe ontstaan creatieve steden, dat was de vraag. De publicatie werd door het weekblad Elsevier meteen neergesabeld. Ambtelijk taalgebruik was al erg, maar dit sloeg alles.

Ik vond het, ondanks het wat verhullend taalgebruik, wel een heel inspirerend boekje. Hopelijk bereikt het ook het bureau van de bewindsman. Het aardige van "Creatieve Steden!" is dat het de rol van planning relativeert. Het gaat er veel meer om, zo wordt gesteld, condities te scheppen waaronder creativiteit kan ontstaan. Als dat beleid zou worden in Den Haag dan lijkt me dat vooruitgang!

Het boekje levert een tweede interessante gedachte op. En dat is dat creativiteit en innovatief vermogen zich vasthechten aan plekken. In moderne opvattingen over "the global economy" is alles "footloose" geworden en heeft niets meer een plek. Dat lijkt me geen voor de hand liggende gedachte. Saskia Sassen, verbonden aan de Universiteit van Chicago, die onlangs in Rotterdam een lezing verzorgde over "the global city", ziet ook het belang van plekken. Zij onderstreept de rol van de supersnelle netwerken en verbindingen van de informatiemaatschappij maar ziet daarnaast het belang van innovatiemilieus waar alle relevante kennis en creativiteit zich clusteren. Amsterdam is, aldus Sassen, zo'n plek. De stad heeft een plaats in de wereldtop 10 van "global cities". Philips gaat dus niet toevallig van Eindhoven naar Amsterdam en ook het immense Zuidas project past in dit beeld.

Het zou interessant zijn eens na te gaan welke condities nu verantwoordelijk zijn voor die toppositie van Amsterdam op de wereldkaart. Waarom doet zich dat in Amsterdam voor en niet in Rotterdam? De noordvleugel van de Randstad floreert en in de zuidvleugel zien we bijna het omgekeerde. Met het denktankboekje komen we op dit punt niet veel verder. Hierin wordt vooral de nadruk gelegd op het organiseren van zogenaamde interactie-milieus. Het boekje suggereert zelfs dat dat in Rotterdam veel beter is geregeld dan in top 10 stad Amsterdam.

Dat de werkelijkheid van de creatieve stad er aanzienlijk ingewikkelder uitziet, liet de Britse historicus Jonathan Israël op 21 februari j.l. zien in Amsterdam waar hij sprak over de condities voor creativiteit, welvaart en stabiliteit in de Gouden Eeuw. Hij was overigens uitgenodigd door VROM en de Vereniging Deltametropool. Israël schetste een breed palet aan condities. Een van de belangrijkste factoren was de influx aan immigranten die meteen konden worden ingezet in de toen snel groeiende economie. Interessant is dat Amsterdam en omgeving in de Gouden Eeuw meer inwoners telde dan Londen! Lage rentetarieven, sterk en competent stadsbestuur, lage transportkosten en een adequaat waterwegstelsel waren andere belangrijke succesfactoren. De opbrengst van de stedelijke belastingen in Amsterdam werd geïnvesteerd in voorzieningen als straatverlichting.

Misschien wel doorslaggevend voor de stedelijke bloei in de Gouden Eeuw waren de investeringen in de kennisinfrastructuur. Met hoge salarissen werden de beste hoogleraren naar Holland gelokt. Goed voorziene bibliotheken en wetenschappelijke laboratoria waren een vanzelfsprekendheid. Massa's studenten uit heel Europa trokken naar Nederland.

Wat kunnen VROM en de Vereniging Deltametropool hiervan leren? In de eerste plaats dat niet de Randstad maar Amsterdam en omgeving op wereld- en Europese schaal de economische en creatieve trekker is. Die vaststelling vraagt om condities voor verdere ontwikkeling van de Noordvleugel van de Randstad. Supersnelle verbindingen naar andere delen van het Europese netwerk en de "global cities" zijn daarvoor een absolute voorwaarde. Alleen dan kan de rest van de Randstad blijven meeprofiteren.

Tweede les. De bevolkingsgroei van de Randstad is in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening begrensd (van 6 naar 7 miljoen in 20 jaar). Is dat verstandig beleid met het oog op creativiteit en economische voorspoed? Anders dan in de Gouden Eeuw is Amsterdam en omgeving nu een kleine metropool, 2,5 miljoen. Vergelijk Londen (7 miljoen) en het Ruhrgebied (10 miljoen). De Gouden Eeuw leert dat voortgaande voorspoed vraagt om hoog ongelijke, creatieve en

gemotiveerde arbeidskrachten. Waarom zetten we daarvoor de deur niet open in Nederland? Geen ouderwetse boekhouderplanning van mensen en huisjes maar condities voor creativiteit en voorspoed! En levert een beetje méér massa ook niet een beter draagvlak op voor hoogwaardige culturele voorzieningen?

Een derde les betreft het belang van een topklasse kennisinfrastructuur. Het debat over de Deltametropool is vooral gericht op de fysieke uitrusting van onze bescheiden metropool. Onderwijs- en onderzoeksvoorzieningen blijven teveel buiten beeld. Ze worden hier volgens de beste polderprincipes van verdelende rechtvaardigheid verspreid. Competitie en topstudies komen niet voor in het woordenboekje van de Tweede Kamer. Er is al een trend zichtbaar waarbij de betere studenten naar het buitenland gaan en toponderzoekers de wijk nemen naar elders. Zwaar investeren in kennis is de les van de Gouden Eeuw. En dat hoeft niet beperkt te blijven tot Amsterdam alleen. Een paar toplocaties in de Randstad. Lijkt me een goede reden voor een stedelijk netwerk.